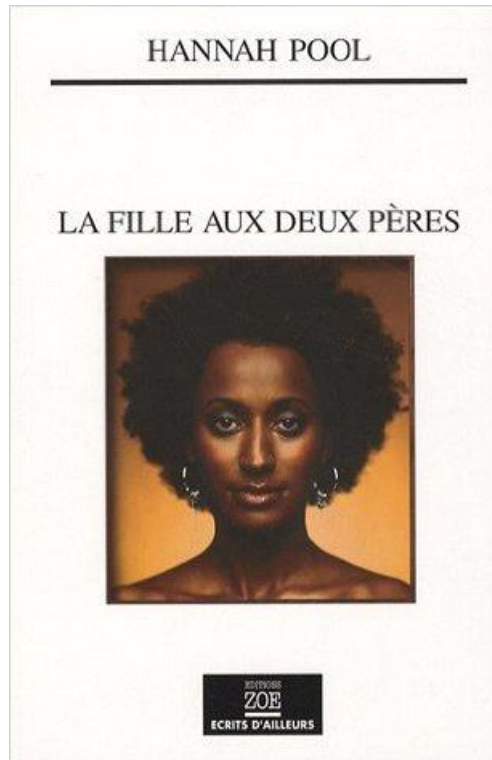

ሃና ቦል : አዜብ አስራት

ጉዑዞ መሰረት ንምርካብ

ብዶ/ር አሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ኣብ ጋዜጣ ጋርድያን ብሪጣንያ እትሰርሕ ኤርትራዊት ጋዜጠኛ ሃና ቦል ታሪኽ ሂወት ዘዘንቱ መጽሓፍ ቅድሚ 10 ዓመት ማለት ብ2005 ብቤት ማሕተም ቤንጋን ብእንግሊዘኛ ወጺኡ ነይሩ። ብ2007 ድማ ካትሪን ቲማን ናብ ቋንቋ ፈረንሳ ብምትርጓም ብቤት ማሕተም ስዊዘርላንድ ተዘርጊሑ። ቅዳሕ ናይቲ ብቋንቋ እንግሊዝ ዝተሓትመ መጽሓፍ ብመገዲ ኣማዞን ክርከብ ይከኣል። ነቲ ኤርትራዊት ጋዜጠኛ ዘዳለወቶ መጽሓፍ ንምልላይ ኣብ ዝተገብረ ኣጋጣሚ ገለ ክፋል ካብ'ቲ ብቋንቋ እንግሊዝ ዝተሓትመ መጽሓፍ ኣንቢበ ነይረ። ናይ ብሓቂ ስምዒታት ዝቅስቅስ ብሉጽ መጽሓፍ እዩ። እቲ ብፈረንሳኛ ዝተተርጎመውን እንተኾነ ትርጉም ክትብሎ ዘይከኣል ኣዝዩ ዝንኣድ ብሉጽ ስራሕ'ዩ ነይሩ። ኣገባብ ኣቀራርባ'ቲ መጽሓፍ ናይ ውድቀትን ትንሳኤን ምውልዋልን ድስካለን ዓሚቀኡ ሰብኣዊ ስምዒት ዘንጸባርቕ ድንቂ ስራሕ እዩ።

ሰብኣዊ ዛንታ ናቱ ፍሉይ ጣዕሚን መለለይታታትን ከም ዘለዎ መጠን፡ ዛንታ ኣዜብ አስራት'ውን ኣብ ሓንቲ ካብ ንኣሸቱ ቁሽታት ኤርትራ ኣብ ዘባ ዓንሰባ ብኣዝዩ ዘሕዝንን ዘደንጹን መልክዕ'ዩ ዝጅምር። ኣዜብ ንመጀመርታ ዓይና ናብ'ዛ ዓለም ምስ ከፈተት፡ ኣዲኣ ድሕሪ ሰዓት ብሞት ተፈልያታ። ሓረስታይ ወላዲኣ ድማ ብሓሙሽተ ቆልዑ ተኸቢቡ

ስለዝነበረ ምምጻእ ናይዛ ሓዳስ ዕሽል ተወሳኺ ጾር ስለዝኾነ ዕድል ናይዛ ብ31 ግንቦት 1974 ዝተወልደት ህጻን ምስ ምዕባያ ዘኸታማት ኣስመራ ከም ዝተኣሳሰር'ዩ ገይሩ። ሽቡ ንል 29 መዓልቲ ጥራሕ'ያ ነይራ። ብዓልቲ ቤቱ ህድኣት ምስኣኡን ጓሉ ናይ ምዕባይ ሓላፍነት ክስከም ብዘይምኽኣሉን ድማ ኣዝዩ ሓዚኑ ነበረ። ስለዚ ከኣ መጻኢ ዕድል ኣዜብ ኣብ ዘይፍለጥ ኩነታት ገደፎ። ኣዜብ ዝከናኸና ኣቦ፡ ተማሙቋ ኣደ፡ ዘፍቅርዋ ኣሕዋትን ኣሓትን ከይረኽቡት ሽዱሽተ ኣዋርሕ ኣብ መዕባያ ዘኸታማት ምስ ገበረት ድማ ብሪጣንያዊ ደራሲ ዳቪድ ቦል ብዓልቲ ቤቱ ኣሜሪካዊት ማርያን ኩነታት'ቲ መዕባያ ዘኸታማት ንምፍላጥ መጺኡም። ኣዜብ ኣቦን ኣደን ከምዘይብላ ምስ ፈለጡ ድማ ከም ወለድታ ኮይኖም ንምዕባያ ኣይተጠራጠሩን። ሃና ዝብል ስም ድማ ኣውጽኡላ። ቦል ኣብ ሱዳን ዩኒቨርሲቲ ኻርቱም ከም መምህር ኮይኑ ይሰርሕ ስለዝነበረ ከኣ ሒዞምዋ ንሱዳን ከይዶም።

ማርያ ኣዲኣ ብመጉዚትነት ንሃና ወይ ኣዜብ ድሕሪ ኣርባዕተ ዓመት ናብ ስታፍንጀር ዝተባህለት ንእሽቶ ወደብ ነርወይ ስለዝኸደት ኣዜብ'ውን ምስኣ ከይዳ። ክሳብ ቦል ኩነታት መነባብሮኡ ኣብ ብሪጣንያ ዘጣጥሕ ድማ ኣብኡ ጸኒሓ። ኣብ ነርወይ ንገለ ዝተወሰነ ኣዋርሕ ጥራሕ ከም እትጸንሕ'ኳ ቃል እንተ ኣተወላ፡ ንክልተ ዓመት ምሉእ ተቐማሚጣ። ሞጉዚት ኣቦኣ ቦል ኣብ ሰሜናዊ ምዕራብ ብሪጣንያ ኣብ ከተማ ማንችስተር ሒዞም ምስ ከደ ቋንቋ ሸክስፒር ንምፍላጥ ትምህርቲ ጀመራ።

እንተኾነ ግን ኣብ ብሪጣንያ ኣብ መጀመርታ ናይ ትምህርቲ ሂወታ ምስ ከባቢኣን መዛኑኣን ቆልዑ ንምምስሳል ብቋንቋ ነርወይ ትምልስ ስለዝነበረት፡ ተማሃሮ ቤት ትምህርታ ቦቲ ትዛረቦ ቋንቋ ብምግራም ቋንቋ ኣፍሪቃ ትዛረብ ከምዘላ ገይሮም ይርድእዋ ነበሩ። መዓልታትን ዓመታትን ሓሊፉ ኤርትራ ናጽነታ ተጎናጺፋ። ኣቦኣ ዳቪድ ቦል ድማ ንሕጋውነት ቃልሲ ኤርትራ ኣንጻር መግዛእቲ ኢትዮጵያን ተሓባበርቱን ኣብ ምልላይ ብዝተጻወቶ ልዑል ተራ ኣብ ጽንብል ናጽነት 24 ግንቦት 1993 ንክሳተፍ ካብ መንግስቲ ኤርትራ ብዝቀረበሉ ወግዓዊ ዕድመ ናብ ኣስመራ መጺኡ።

ገለ ካብ'ቲ ዘበርከቶ ቀንዲ መጻሕፍቲ “ኤርትራ ዝነወሐ ሓርነታዊ ኩነት ኣብ ኣፍሪቃ” ከምኡ ድማ ኤርትራ “ካብ ሰውራ ናብ መንግስቲ” ዝብላ ክጥቀሳ ይኽእላ። ከም ዓርኪ ህዝብን ሰውራን ኤርትራ ከኣ ብዙሕ ናይ ምድግጋፍ ምስ ቃልሲ ኤርትራ ዓንቀጻት ጽሒፉ እዩ። ዳቪድ ቦል ኣብ መዕባያ ዘኸታማት ኣስመራ ዑደት ምስ ኣካየደ እታ ቅድሚ 19 ዓመት ንኣዜብ ክወስድ ከሎ ኣብኡ ትሰርሕ ዝነበረት ገብርኤላ ነቲ መዕባያ ዘኸታማት ከተመሓድሮ ምስ ጸንሓቶ ሃንደበት'ዩ ኮይኑዎ። ናይ'ታ ከም ኣቦ ኮይኑ ዘዕብያ ዘሎ ኣዜብ ድማ ናይ ንእስነት ስእላ ከም ህያብ ኣበርከተላ። ቦል ናብ ለንደን ምስ ተመልሰ ድሕሪ ገለ ኣዋርሕ ካብ ኣስመራ ናብ ሃና ቦል መልእኽቲ መጺኡ። ምስ ምምጻእ'ታ መልእኽቲ ከኣ ኣዜብ ካብ ዩኒቨርሲቲ ሪቨርፑል ብማሕበራዊ ስነ-ፍልጠት ብዲፕሎማ ተመሪቃ ነበረት።

እታ አቦ፡ አደ ወይ ሓው ሓፍቲ ከም ዘይብላ ትኣምን ዝነበረት ሃና ካብ ኤርትራ መልእኽቲ ክመጸ ምኽኣሉ ካብ መጠን ንላዕሊ'ዩ ኣደንጽዩዋ። ዝተላእከትላ ደብዳቤ ምስ ኣንበበት ኣእምሮኣ ክትቆጻጸር ኣይከኣለትን። ነታ ደብዳቤ ብተደጋጋሚ'ኳ እንተ ኣንበበታ ትሕዝቶኣ ክትኣምኖ ኣጸጊሙዋ። ድሕሪ 20 ዓመት ድማ ጨናፍርን ሱርን ዘይብላ ኣም ከምዘይኮነት ክትርዳእ ከኣለት። ኣስራት ዝተባህለ አቦ፡ ኣሕዋትን ኣሓትን ዓሰርተታት መቅርብን ከም ዘለዋ ተረድአት። ካብ ኣሕዋታን መቅርባን ተፈልያ ክትዓቢ ዘገደዳ ምኽንያት እንታይ'ዩ? ዝብል ሕቶ ድማ መጻ። እቲ ክሳብ ሽዑ ዝሳቅያ ዝነበረ ሕቶ ከኣ ንሱ እዩ። ስድራ ቤታን መቅርባን ብሂወት እንከለዉ ኣብ መዕቢያ ዘኸታማት ኣስመራ ክትዓቢ ዝተገደደትሉ ምኽንያት ንዓኣ ሕንቅሕንቅሊተይ'ኳ እንተኾነ ኩነታት ወላዲኣ ብግቡእ ኣሓንቂቂ ከዕብያ ዘኸእሎ ኣይነበረን። ኣብ መዕቢያ ዘኸታማት ኣስመራ እንተ ዘይትልኣኽ ድማ ናይ ትምህርቲ ዕድል ክትረከብ፡ ካብ ደርቢ ብርጅዋታት ለንደን ክትከውን ዝሕሰብ ኣይኮነን። ብዙሕ ክውንነታውን ሚሳላውን ሓሳባት ኣብ ኣእምሮኣ ክመላለስ ድማ ጀሚሩ። እዛ ኣብ ኣእምሮ ኣዜብ ከም በርቂ ዝወረደት ፍልይቲ መልእኽቲ ከይመለሰትላ ወይ ነቲ ሓፍቱ ዘናዲ ዝነበረ ሓዋ መልሲ ከይሃበትያ ዓቂባታ። እቲ ሓፍቱ ዝሰኣነ ሓዋ ግን ንኸፈልጣ ልዑል ባህጊ ነይሩዎ።

ኣዜብ ኩሉ ግዜ ነታ እተደንጹ ደብዳቤ ትሕዝቶኣ ንምትንታን ልዕሊ ዓቕማ እናሓሰበት ብተደጋጋሚ ተንብባ ነበረት። አቦኣ፡ ኣዲኣን ኣሕዋትን ምስኣና ብሓደ ወገን፡ በቲ ካልእ ድማ ወላዲኣ ካብ ጣዕሚ ቁልዕነት ከም ትፍለ ምግባሩ ኣዝዩ የተሓሳስባ ነይሩ። ኣብ መትኒታታ ኤርትራዊ ደም ዝውሕዝ'ኳ እንተኾነ ንነፍሳ ብሪጣንያዊ ባህሊ ዝወነነት ጸላም ኣፍሪቃዊት ገይራ'ያ ትቆጽራ ነይራ። ሓንጎላ ከየጨነቐት ብዘይጥርጥር ወላዲኣ ዳቪድ ቦል ምዃኑ'ያ ትርዳእ። ምስዚ ኩሉ ግን ነቲ ከም እሳተ ጎመራ ዝርብጸ ዝነበረ መንነታ ፈሊጣ፡ ቅሳነት ንምርካብ፡ ኣብ መንጎ ኤርትራን ብሪጣንያን ዝተሓዋወሰ ሱራ ንምፍላጥ፡ መበቆላዊ ሃገራ ናይ ምልላይ፡ ባዮሎጂካዊ ወላዲኣን ኣሕዋታን ናይ ምፍላጥን ኣየር ኤርትራ ናይ ምስትንፋስን ባህጋ ክትዓግቶ ትኸእል ኣይነበረትን። ኣብ መጨረስታ ከኣ ካብ'ታ መልሲ ዘይሃበትላ መልእኽቲ ዝተቐበለትላ ድሕሪ ዓሰርተ ዓመት ኣብ ኣእምሮኣ ዝነበረ ዝተፈላለየ ሕቶታት እናሰላሰለትን ምስ ስድራ ቤታ እትገብሮ ብኹሪ ርክባ ከመይ ከምዝኸውን እናሓሰበትን ናብ መበቆላዊ መሬታ ኤርትራ ክትከይድ ወሲና። ዝተሳፈረትላ ነፋሪት ናብ ማዕርፎ ነፈርቲ ኣስመራ ምስ ዓለበት ድማ ክውንነት ንምግጣምን ሓቂ ንምፍላጥን ገጽ ንገጽ ስድራ ቤታ ንምርኣይን ጉዑዝ ጀሚራ። ብዘይካ ውሑዳት ቃላት ምስቲ ዝነበራ ቋንቋ ትግርኛ ናይ ምዝራብ ጸገምን ምስ ኤርትራዊ ባህሊ ናይ ምስናይ ሽግር'ያ ድማ ነቲ ኣሸጋሪ ጉዑዝ ጀሚራቶ። ንሳ ምሉእ ብምሉእ ብብሪጣንያዊ ባህሊ ዝዓበየት እያ። ይኹንምበር ንስድራ ቤታ ብናይ ለንደን ኣከዳድና ንኸይጸልእዋ ኣዝያ ጥንቅቕቲ ስለዝነበረት ገፊሕ ስረን ነዊሕ ነጻላን ገይራ'ያ መጺኣቶም። እንተኾነ ግን ነቲ ብናይ ኣንጅላ ዳቪድ ኣገባብ ዝተመሸጠ ኣፍሮ ጸጉራ ኣየስተብሃለትሉን። ንኣቃልቦ ናይ'ቲ ስለምንታይ ከምዘይተቆነነት ዝሓሰብ ዝነበረ ባዮሎጂካዊ ወላዲኣ ዝሰሓበ ከኣ ንሱ'ዩ ነይሩ።

እታ ብውሽጣውን ደጋውን ትርኢታ ብሪጣንያዊ ባህሊ ዝዓብለላ ጎርዞ፡ ዝኾነ ነገር ንሃንደበትን ክትገድፎ ስለዘይመረጸት ድማ ካብ መፈለምታ ክትጅምር'ያ መሪጸ። ስለዚ ከኣ ናብ ስድራ ቤታ ቅድሚ ምኻዳ ነገራት ንምንጻር ብቐጥታ ናብ መዕበያ ዘኸታማት ኣስመራ ብምኻድ እዚ ዝስዕብ ሓበሬታ ዝነበሮ ናይ ቅድሚ 20 ዓመት ፋይላ ርእያ።

ስም እነሓጎ፡- መድህን

ስም ኣደ፡- ህድኣት ዘርኣም

ስድራ [ህልዋት፡ ምውታት፡ ዝጠፍኡ] ክልቲኦም መወቲ

ከተማ፡- ከረን

ዞባ፡- ዓንሰባ

ዓዲ፡- በኪሸምኖቕ

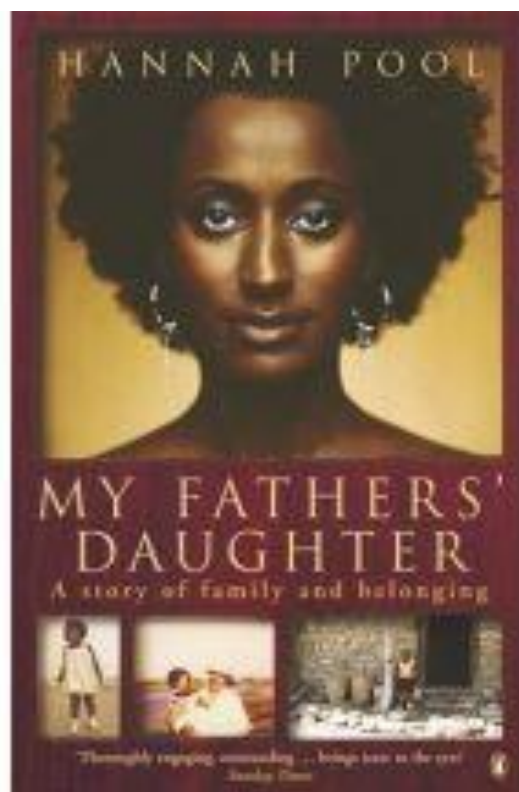
ጾታ፡- ኣንስታይ

ሃይማኖት፡- ኦርቶዶክስ

ዕድሙ፡- 29 መዓልቲ

ዕለተ ምቕባል፡- 31-05-1974

ናይ ምኻድ ፍቓድ ዕለትን ምኽንያትን፡- 21-10-1974 (ምኽንያት የለን)

ንመጀመርታ ጊዜ ኣብ ሂወታ ድማ መባእታውን መሰረታውን ሓበሬታ ብዛዕባ ውልቃዊ ሂወታ ክትረክብ ክኢላ። ስለዚ ኣብ ቅድሚኣ ኩሎም ስድራ ቤታ ምርካብ ጥራይ ነበረ። እግራ ኣብ ኣፍ-ደገ ገዛ ስድራ ቤታ በጺሑ በቲ ልስሎስን ነዊሕን ቁመናኣን ሓለንጋይ ክሳዳ ዝሸፈነ ጸጉራን ንሓቀኛ ድሌት ዝኸውል ፍሽኽታኣን ምስ ተቀልቀለቶም ብኩሎም ኣባላት

ስድራ ቤት ዕልልታን ሓጎንን ኮይኑ። ፍቅሪን ሓጎንን ዘንጸባርቕ ድንቁ ምርኢት ተፈጢሩ። ወላዲኣ ድሕሪ ናይ ኣስታት 30 ዓመታት ምፍልላይ ጓል 29 መዓልቲ ከላ ዝገደፋ ናይ ሓጎን ንብዓት እናውሓዘ ሓቀፋፋ። ሕጂ ንሳ ጓል 29 ዓመት ኮይና ካብ ዝለዓለ ዩኒቨርሲቲ ብሪጣንያ ዝተመረቐትን ሰፊሕ ኣህጉራዊ ዝርጋሐ ኣብ ዘለዋ ዝዓበየት ጋዜጣ ለንደን እትሰርሕ ዘላን እያ። ኣብ ውሽጢ ሓጎን ዝመልኦ ኩነታት ንዓባይ ሓፍታ ትምኒት፡ ዓቢ ሓዋ እስጢፋኖስን ኣሕዋታ መድሃኔን ዘሚኪኤልን ምስ ኣላለዩዎ ድማ ዕላል ኣብ መንጎ ስድራቤት ንመን ከም እትመስል ምዝራብ ኮይኑ። ንሳ ንባዕላ ግን ሕብሪ ቆርቢታ ንዘሚኪኤል ከም ዝመስል ፍሽኽታኣ ከም ናይ ትምኒት ብሓፈሻኡ ግን ንእስጢፋኖስ ዝቀረበ መልክዕ ከም ዘለዋ ገይራ ወሲዳቶ። ኣባላት ስድራ ቤታ ድማ ብርግጽ ሕብሪ ቆርቢታ ንዘሚኪኤል ከም ዝመስል ብምሕባር፡ ብዝያዳ ግን ንሂማን ትመሳሰል ምዃና ገለጹላ። እንተኾነ ግን ምስ ሂማን ስለዘየላለዩዎ ሂማን እትብሃል መንያ ዝብል ሕቶ ኣብ ኣእምሮኣ ክመላለስ ስለዝጀመረ፡ ንወላዲታይ ህድኣት ማለትኩም ድዩ ክትብል ሓቲታቶም። ምስ ሂማን ክሳብ ሕጂ ስለምንታይ ከምዘይተላለየት ንምፍላጥ ድማ ገጽ ኣሕዋታ ከተንብብን ክትምርምርን ጀሚራ። ነቲ ናይ ሓጎን ሃዋሁው ስቕታ ክወር ስለዝጀመረ ድማ፡ ኣቦኣ ንሓደ ካብ ደቁ ነቲ ዘይትፈልጦ ዛንታ ሂማን ከዘንትወላ ሓበሮ። ንሱ ከኣ ሂማን እትብሃል ካብ ዝኾነ ይኹን ካልእ ንዓኺ እትመስል ሓፍቲ ከም ዝነበረቶም ብምሕባር፡ ኣብ 1984 ጓል 17 ዓመት ከላ ኣብ ሓርነታዊ ኩነት ከም ዝተሰውኣት ገለጸላ። ሓጺር ዛንታ ሂወት ሃና ወይ ኣዜብ ድሕሪ ምቕራብና እምበኣር፡ ኣርባዕተ ትዕዝብቲታት ክጥቀስ ይከኣል።

ቀዳማይ፦ እቲ ዘገርም ሃና ቦል ወይ ኣዜብ ኣስራት ብባህሊ ብርጅዋ ብሪጣንያ ዝዓበየት ክነሳ፡ ንሂወት ቁሸት ኤርትራ ክትቅበሎ ምኽኣላ እዩ። ንሳ ክሳብቲ ምቕሉል ገጠራዊ ዝ ትበጽሕ ብእግራ ኣብ በረኻ እሞ ኸኣ ንሰዓታት ክትጉዓዝ ምኽኣላ ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ትሕቲ ብርሃን ወርሒ፡ ብልጭልጭታ ከዋኸብቲ፡ ምህላል ኣእዱግን ምንባሕ ኣኸላባትን ምንቃው ኣዛብእን ረጊኦ ክትድቅስ ምኽኣላ እዩ። ኣብ ለንደን ተመሊሳ ንቡር ሓፈሻውን ውልቃውን ሂወታ ክትመርሕ ኣብ ዝጀመረትሉ መሰረታዊ ለውጢ ገይራ ነይራ። ኣእምራዊ ሚዛና ክሳብ ተመዓራሪ ንፈተውታን ኣዕሩኽታን ክትራኽብ ኣይመረጸትን። ካብኣታቶም ንዝመጸ ዝነበረ ናይ ተለፎን መልእኽቲውን ትምልሰሉ ኣይነበረትን። ደራሲት ኣብ መደምደምታ መስመር መጽሓፍ ታሪኽ ሂወታ ኤርትራን ስድራቤታን እተፍቅር ናብ ትውልዲ ሃገራ ክትምለስ ምዃና ቃል ኣትያ ነይራ። ዝኣተወቶ ቃል ድማ ፈጸማ።

ካልኣይ፦ እቲ መጽሓፍ መጠኑ ማእከላይ ኮይኑ ብ293 ገጻትን ሰላሳ ምዕራፋትን ዝቆመ እዩ። እቲ ናይ እንግሊዘኛ መጽሓፍ “ጓል ኣቦይ” ብዝብል ኣርእስቲ ክዳሎ ከሎ፡ እቲ ብፈረንሳኛ ተተርጎመ ድማ “ ክልተ ወለዲ ዘለዋ ጓል” ዝብል ኣርእስቲዩ ዘለዎ።

ሳልሳይ፦ እቲ መጽሓፍ ብተዛረብቲ እንግሊዘኛን ፈረንሳኛን እቲ ዝግባእ ነቐፌታዊ ንባብን ምክትታልን ኣይረኽበን። ብቋንቋታት ኤርትራ’ሞ ዝሕሰብ ኣይኮነን።

ራብዓይ፦ እቲ መጽሓፍ ሰብአዊ ዕምቆት ዘለዎ ሃብታም ኤርትራዊ ተመኩሮ ብምዃኑ ብቋንቋታት ትግርኛን ዓረብኛን ከምኡ ድማ ብካልኦት ቋንቋታት ኤርትራ ክትርጎም ዝግብኦ እዩ። ብተወሳኺ ድማ ኣገባብ ኣጸሓሕፋኡ ቀሊልን ቀጥታውን መሳጥን ብምዃኑ እቲ ካልእ ብልጫ እዩ።